

PERSPEKTIVE
IMPLEMENTACIJE
EVROPSKIH
STANDARDA U PRAVNI
SISTEM SRBIJE

KNJIGA 4

ZBORNİK RADOVA

Priredio
Prof. dr Stevan Lilić

BEOGRAD, 2014

Lektor i korektor

Irena Popović

Tehnički urednik

Zoran Grac

Korice

Marija Vuksanović

Priprema i štampa

Dosije studio, Beograd

ISBN 978-86-7630-469-1

Tiraž

300

Adresa redakcije

Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
Centar za izdavaštvo i informisanje
Bulevar kralja Aleksandra 67
Tel./faks: 30-27-725, 30-27-776
e-mail: centar@ius.bg.ac.rs
web: www.ius.bg.ac.rs

CIP – Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
340.137(4-672EU:497.11)(082)

PERSPEKTIVE implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije : zbornik radova. Knj. 4 / priredio Stevan Lilić. – Beograd : Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo i informisanje, 2014 (Beograd : Dosije studio). – 355 str. ; 24 cm. – (Biblioteka Zbornici)

Na spor. nasl. str.: Perspectives of Implementation of European Standards in Serbian Legal System. – Tekst lat. i ćir. – Tiraž 300. – Str. 9–10: Predgovor / urednik ; Forward / editor. – Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Summaries.

ISBN 978-86-7630-469-1

1. Лилић, Стеван [уредник] [аутор додатног текста]

а) Право – Хармонизација – Европска унија – Србија – Зборници

COBISS.SR-ID 212155404

AKTUELNA REFORMA PROPISA O JAVNOBELEŽNIČKIM OVERAMA I EVROPSKI STANDARDI U OBLASTI PREVENTIVNE PRAVNE ZAŠTITE

Apstrakt

Od 1. septembra 2014. godine poslovi overe potpisa, rukopisa i prepisa počinju da prelaze iz nadležnosti osnovnih sudova i opštinskih uprava u nadležnost javnih beležnika. Javnobeležničke overe uređene su novim Zakonom o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa, koji je počeo da se primenjuje od 1. septembra 2014. godine. U ovom radu su obrađene suštinske novine koje je doneo pomenuti zakon i njihovu usklađenost sa standardima javnobeležničke delatnosti u modernim evropskim pravnim sistemima. Nakon analize novih rešenja autor zaključuje da je novi zakon višestruko koristan za građane Srbije jer im olakšava pristup nadležnom overitelju, a s druge strane, uvođenjem dužnosti ovlašćenog overitelja da vrši preventivnu kontrolu podnete isprave, novi zakon podiže preventivnu pravnu zaštitu na viši nivo.

Ključne reči: Javni beležnik (notar). – Javnobeležnička isprava (notarska isprava). – Overa potpisa (legalizacija).

I. UVOD

U Srbiji je više od dvadeset godina primenjivan Zakon o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa,¹ koji je obavljanje tih poslova stavio u nadležnost osnovnih (nekada opštinskih) sudova i organa uprave. Od 1. septembra 2014. godine u većem delu države počeli su da rade javni beležnici,² čime se Republika Srbija svrstala u red zemalja koje imaju javnobeležničku službu. Paralelno sa uvođenjem javnog beležništva, država je izvršila izmene određenih zakona kako bi postojeći pravni poredak prilagodila postojanju javnih belež-

* Dr Dejan B. Đurđević, vanredni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Rad je rezultat istraživanja u okviru projekta *Perspektive implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije* (179059), koji podržava Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

1 Zakon je objavljen u „Službenom glasniku RS”, br. 39/93 (u daljem tekstu: ZOPRP/93).

2 Ministar pravde je 1. avgusta 2014. godine doneo rešenje o imenovanju javnih beležnika za područje 32 osnovna suda u Republici Srbiji. Za sada na području ostalih osnovnih sudova nisu imenovani notari. Vidi: <http://www.mpravde.gov.rs/obavestjenje/6516/imenovani-prvi-javni-beleznici.php>.

nika kao nove pravničke profesije.³ Jedan o tih zakona je i Zakon o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa, koji je Narodna skupština usvojila 31. avgusta 2014. godine.⁴ U ovom radu biće analizirane neke od suštinskih novina koje je doneo pomenuti zakon i njihova usklađenost sa standardima javnobeležničke delatnosti u modernim evropskim pravnim sistemima. Najznačajnije novine tiču se: nadležnosti za poslove overe i uvođenje ograničene preventivne zaštite u materiji overe potpisa (legalizacije).

II. NADLEŽNOST ZA POSLOVE OVERY

1. Stvarna nadležnost

Po ZOPRP/93 overavanje potpisa, rukopisa i prepisa bilo je u nadležnosti opštinskih (kasnije osnovnih) sudova, s tim što je te overe mogla da vrši i opštinska uprava kao povereni posao (čl. 2). ZOPRP/14 predviđa da su za overavanje potpisa nadležni javni beležnici.

Novo rešenje ima bar dve očigledne prednosti. Prva se ogleda u tome što se građanima olakšava pristup ovlašćenim overiteljima. To posebno dolazi do izražaja u opštinama sa velikim brojem stanovnika, gde broj javnobeležničkih kancelarija daleko premašuje broj sudova i opštinskih uprava. Kao primer mogu se navesti opštine na području Trećeg osnovnog suda u Beogradu (Novi Beograd, Zemun i Surčin).⁵ Prema ZOPRP/93 stanovnici tih opština mogli su da overavaju potpise na četiri mesta (zgrada suda i tri opštinske zgrade), dok im ZOPRP/14 stavlja na raspolaganje najmanje 14 javnobeležničkih kancelarija.⁶ Druga dobra strana takvog pristupa jeste ta što se ustanovljavanjem nadležnosti javnih beležnika za poslove overe daje značajan doprinos rasterećenju sudova i opštinskih uprava, što je u skladu sa tendencijama koje postoje u državama EU.⁷

Od pravila da je za poslove overe nadležan javni beležnik, zakonodavac je predvideo tri izuzetka:

1° U gradovima i opštinama za koje nisu imenovani javni beležnici (na primer: Kruševac, Aranđelovac i sl.), do imenovanja javnih beležnika, potpise, rukopise i prepise overavaju osnovni sudovi, odnosno opštinska uprava kao povereni posao (čl. 29. st. 3. ZOPRP/14). Na ovaj način zakonodavac prevazilazi probleme koje u praksi stvara sistem „dvostrukog koraka” u uvođenju notarijata.

3 Vidi: Zakon o izmenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku, „Službeni glasnik RS”, br. 55/14, i Zakon o prometu nepokretnosti, „Službeni glasnik RS”, br. 93/14.

4 Zakon je objavljen u „Službenom glasniku RS”, br. 93/14 (u daljem tekstu: ZOPRP/14).

5 Vidi čl. 3. st. 1. tač. 6. Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava, „Službeni glasnik RS”, br. 101/2013.

6 Vidi Rešenje ministra pravde o imenovanju javnih beležnika od 1. avgusta 2014.

7 Vidi Preporuku o merama za sprečavanje i smanjivanje opterećenja sudova (br. R (86) 12) koju je doneo Komitet ministara Saveta Evrope 16. septembra 1986. godine. Jedna od preporučenih mera sastoji se u rasterećenju sudova od tzv. „vansudskih dužnosti”, u koje spadaju i notarski poslovi.

- 2° U gradovima, odnosno opštinama za koje su do 1. septembra 2014. godine (dan stupanja na snagu Zakona o javnom beležništvu) imenovani javni beležnici, potpise, rukopise i prepise mogu, osim notara, da overavaju i osnovni sudovi, odnosno opštinske uprave kao povereni posao. Zakonodavac je predvideo da takva konkurencija nadležnosti traje najduže do 1. marta 2015. godine (čl. 29. st. 2. ZOPRP/14). Vremenski ograničeno zadržavanje nadležnosti sudova i opštinske uprave za vršenje overa pravdano je težnjom da se izbegnu „mogući problemi, koji bi nastali kao posledica prelaska na novu nadležnost za obavljanje ovih poslova”.⁸ Ako se ima u vidu svakodnevna učestalost poslova overe, kao i činjenica da jedna tek konstituisana notarska služba ne može momentalno da dostigne pun kapacitet, sasvim je opravdano rešenje koje predviđa da u periodu od šest meseci poslove overe, osim javnih beležnika, vrše sudovi i opštinska uprava.
- 3° Prepis javne isprave može overiti i njegov izdavalac (čl. 1. st. 3. ZOPRP/14). Taj izuzetak je uveden iz razloga ekonomičnosti, jer učesniku u prometu može biti lakše i jeftinije da mu izdavalac javne isprave overi njen prepis nego da ide kod javnog beležnika. Pravno-dogmatско opravdanje za taj izuzetak zakonodavac nalazi u principu *a maiore ad minus*: ako neko može da izda ispravu („više”), zašto ne bi mogao da overi njen prepis („manje”).⁹
- 4° Za overavanje potpisa, rukopisa i prepisa srpskim državljanima u inostranstvu nadležna su konzularna predstavništva Republike Srbije. Njihova nadležnost proističe iz zakonske odredbe koja predviđa da konzularna predstavništva obavljaju one poslove koji: „spadaju u konzularne funkcije predviđene međunarodnim ugovorima i diplomatsko-konzularnom praksom”.¹⁰ U članu 5(f) Bečke konvencije o konzularnim odnosima (*Convention de Vienne sur les relations consulaires*) predviđa se da se konzularne funkcije, između ostalih, sastoje i u vršenju javnobeležničkih poslova.¹¹ U obavljanju poslova overe konzularno predstavništvo je dužno da postupa u skladu sa zakonima Republike Srbije.¹²

2. Mesna nadležnost

Za obavljanje poslova overe mesno je nadležan svaki javni beležnik, nezavisno od toga gde se nalazi prebivalište, odnosno boravište lica koje zahteva

8 Vidi: Ministarstvo pravde, *Obrazloženje nacrtu zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa*, Beograd 2014, izvor Arhiva Ministarstva pravde, broj: 011-00-94/2014-05, str. 4.

9 Vidi: Ministarstvo pravde, *Obrazloženje nacrtu zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa*, Beograd 2014, izvor Arhiva Ministarstva pravde, broj: 011-00-94/2014-05, str. 1.

10 Vidi čl. 9. st. 1. Zakona o spoljnim poslovima („Službeni glasnik RS”, br. 116/2007, 126/2007 i 41/2009).

11 Konvencija je potpisana u Beču 24. aprila 1963. godine. Ratifikovana je Uredbom Saveznog izvršnog veća SFRJ („Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori i drugi sporazumi”, br. 5/1966).

12 Vidi čl. 9. st. 2. Zakona o spoljnim poslovima.

da se preduzme službena radnja overe (čl. 2. ZOPRP/14). Sledstveno tome, student koji ima prebivalište u Leskovcu može overiti potpis na ovlašćenju za korišćenje motornog vozila kod javnog beležnika u Kragujevcu.

Pravila o mesnoj nadležnosti svakog javnog beležnika za obavljanje poslova overe primenjuju se i onda kada se overavaju potpisi na ugovorima koji se tiču nepokretnih stvari, a koji ne moraju da budu sačinjeni u formi javnobeležničkog zapisa ili notarske solemnizacije. Na primer, ako zakupodavac i zakupac u formi notarski overene isprave zaključuju ugovor o zakupu poslovnog prostora koji se nalazi u Subotici, overu potpisa može da obavi javni beležnik čija se kancelarija nalazi u Novom Sadu.

3. Funkcionalna nadležnost

Poslove overe u javnobeležničkoj kancelariji ne mora da obavlja isključivo javni beležnik. Kada je reč o overi potpisa, rukopisa i prepisa, zakonodavac je predvideo poseban pravni režim angažovanja javnobeležničkih pripravnika i javnobeležničkih pomoćnika. Potpise, rukopise i prepise mogu overavati i javnobeležnički pripravnici (čl. 1. st. 2. ZOPRP/14) i javnobeležnički pomoćnici.¹³ Prilikom potpisivanja klauzule o overi, notarski pripravnici, odnosno notarski pomoćnici dužni su da napomenu da stavljaju potpis u ime javnog beležnika kod kojeg rade.¹⁴ Posebnost režima angažovanja javnobeležničkih pripravnika i javnobeležničkih pomoćnika na poslovima overavanja potpisa, rukopisa i prepisa sastoji se u tome što javni beležnik nije dužan da svojim potpisom potvrdi da je pregledao ispravu. Overa kopije, overa izvoda iz javnih, trgovačkih i poslovnih knjiga i overa odštampanog primerka elektronskog dokumenta smatraju se posebnim vrstama overavanja prepisa, tako da se i za te službene radnje primenjuje poseban, liberalniji režim angažovanja notarskih pripravnika, odnosno pomoćnika.

III. OGRANIČENA KONTROLA PODNETE ISPRAVE

1. Postavljanje problema. Uporednopravni pogled

Jedno od najznačajnijih pitanja koje se postavlja u vezi sa overavanjem potpisa tiče se odgovornosti notara za sadržaj podnete isprave. Ako bi se stvar posmatrala usko, sa stanovišta pravne prirode overavanja potpisa, kao i činjenice da dokaznu snagu javne isprave ima isključivo klauzula o overavanju, onda bi trebalo prihvatiti stanovište da notar ne odgovara za sadržaj podnete isprave.¹⁵ Takav pristup posebno odgovara javnim beležnicima jer ih rasterećuje od odgovornosti: prilikom overe potpisa notar svu svoju pažnju

13 ZOPRP/14 nije eksplicitno predvideo da javnobeležnički pomoćnik može samostalno da overava potpise, rukopise i prepise. Međutim, ovakav zaključak proističe iz logičkog tumačenja (*argumentum a fortiori*): onaj ko može više, može i manje.

14 Vidi čl. 42. st. 2. Zakona o javnom beležništvu. Zakon je objavljen u „Službenom glasniku RS”, br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014, 93/2014 (u daljem tekstu: ZJB).

15 Uporedi, E. Bernhard, „Beurkundung”, *Beck'sches Notar-Handbuch* (Hrsg. G. Brambring, H.-U. Jerschke), München 2009, str. 1455: „Pošto overavanje potpisa nema za posledici

treba da usmeri na utvrđivanje identiteta podnosioca isprave, a u ostalom bi se overa potpisa svela na gotovo mehanički posao.

Takvo stanovište je došlo do izražaja u nekim pravnim sistemima. Tako § 79. st. 6. austrijskog Zakona o javnom beležništvu predviđa sledeće: *Notar se mora upoznati sa sadržinom isprave onoliko koliko je neophodno za upisivanje u Registar o overama. Notar ne odgovara za sadržinu isprave niti za postojanje ovlašćenja stranke. Ne primenjuje se propis iz § 34.*¹⁶ Na istom stanovištu stoje i notarski propisi u švajcarskim kantonima.¹⁷

Pomenuto pravilo iz austrijskog zakonodavstva imalo je veliki uticaj na prava država nastalih na teritoriji bivše SFRJ. Čl. 77. st. 4. hrvatskog Zakona o javnom bilježništvu predviđa: „Pri ovjeri potpisa javni se bilježnik treba upoznati sa sadržajem pismena samo utoliko ukoliko je to potrebno za popunjavanje rubrika upisnika o ovjerama i potvrdama; on nije odgovoran za sadržaj pismena niti je dužan ispitivati da li su sudionici ovlašteni na dotični posao.” Gotovo identičnu odredbu možemo naći u čl. 63. st. 3. crnogorskog Zakona o notarima.

Srpski zakonodavac je u prvo vreme takođe sledio ovakav pristup. Član 93. st. 3. i 4. ZJB (odredba je ukinuta 2014. godine donošenjem ZOPRP/14) predviđao je sledeće: „Prilikom overe potpisa na nejavnoj ispravi, javni beležnik mora se upoznati sa sadržajem isprave samo u meri u kojoj je potrebno da ispuni rubrike upisnika o overama isprava. Javni beležnik nije odgovoran za sadržinu isprave i nije dužan da utvrđuje da li su ispunjeni uslovi za punovažnost pravnog posla ili izjave.” Međutim, opšta pravila ZJB, koja se odnose na sve službene radnje notara, propisuju određeni korektiv i nameću obavezu javnim beležnicima da i prilikom overe potpisa sprovode određeni nivo kontrole podnete isprave.¹⁸ Tako, član 53. st. 2. ZJB predviđa da je javni beležnik dužan da uskrati službenu radnju ako je ona nespojiva sa njegovom službenom delatnošću i ako se njegovo učešće traži radi postizanja nedopuštenog cilja.

Potrebe prakse i razlozi pravičnosti nalažu da se od ovog sistema delimično odstupi. Da bi forma mogla u potpunosti da ispuni svoju zaštitnu funkciju, neophodno je da učenici u pravnom prometu dobro poznaju kako pravila forme, tako i određena pravila supstancijalnog prava, što često nije slučaj. Duskorašnja praksa sklapanja ugovora o prodaji nepokretnosti u formi sudski overene isprave pruža najbolji dokaz za to koliko overa potpisa može

cu zasvedočavanje sadržine izjave, ono se može vršiti bez obzira na to kakva je forma i sadržina teksta isprave.”

16 U § 34 austrijskog Zakona o javnom beležništvu predviđa da notar ne sme da sačini notarski zapis o zabranjenom pravnom poslu, kao i o pravnom poslu u pogledu kojeg postoji osnovana sumnja da je privedan, odnosno da ga stranke preduzimaju da bi izigrale zakon ili protivpravno naškodile trećim licima. Osim toga, ova odredba nalaže notaru da uskrati sačinjavanje notarskog zapisa licima za koje zna ili može osnovano pretpostaviti da usled maloletstva ili nekog drugog razloga nemaju poslovnu sposobnost koja se zahteva za konkretan pravni posao.

17 Vidi: L. Carlen: *Notariatsrecht der Schweiz*, Zürich 1976, str. 111.

18 Uporedi: E. Bikić, S. Suljević, u: E. Bikić *et al.*, *Notarsko pravo*, Sarajevo 2013, str. 154.

biti opasna. Klauzula o overi potpisa otisnuta štambiljem na ugovor o prodaji, ispod koje su se nalazili sudski pečat i potpis sudskog službenika, kod kupaca koji nisu vični pravu stvarala je ponekad lažni osećaj da je sve u najboljem redu. Od laika se ne može očekivati da ima svest o pravom domašaju legalizacije klauzule, odnosno da zna da mu overa potpisa ne garantuje da je ugovor punovažan, niti mu pruža bilo kakvo jemstvo da je nepokretnost koju kupuje u svojini prodavaca i da na njoj nema tereta. U takvim situacijama forma javno overene isprave se izobličila u svoju suprotnost: od zaštitnika nevestog učesnika u prometu, ona se pretvorila u njegovog podmuklog protivnika.¹⁹

Da bi se prevladale opasnosti koje sa sobom nosi forma javno overene isprave, mnogi pravni poreci predviđaju da notar prilikom legalizacije ima dužnost ograničene preventivne zaštite. Ta dužnost podrazumeva izvesnu kontrolu podnete isprave, ali ne u onoj meri i sa onim stepenom odgovornosti koji se zahteva prilikom sačinjavanja notarskog zapisa. Tako, nemački Zakon o potvrđivanju isprava (*BeurkG*) u § 40. st. 2. predviđa: *Notar treba da ispita ispravu samo u pogledu postojanja razloga za odbijanje službene radnje.*²⁰ Na taj način nemački zakonodavac je obavezao javne beležnike da se prilikom overavanja potpisa poštuju „minimalnu kontrolnu proceduru”.²¹

Štaviše, i u pravnim sistemima čiji zakoni oslobađaju javnog beležnika od obaveze da prilikom overe potpisa kontroliše sadržinu podnete isprave, u praksi primene prava dolazi do priličnog približavanja sistemu ograničene preventivne zaštite. Kao ilustracija mogu da posluže sledeći primeri iz austrijskog prava. Austrijski autori K. Vagner i G. Knehtel, kada razmatraju odgovornost javnog beležnika za sadržinu isprave prilikom overe potpisa, staju na stanovište da: „notar svakako mora uskratiti vršenje službene radnje ako na osnovu neophodnog uvida u sadržinu isprave nesumljivo proističe da se radi o zabranjenom poslu”.²² *Uredba austrijskog saveznog ministra spoljnih poslova o vršenju poslova overavanja od strane austrijskih diplomatsko-konzularnih predstavništava u inostranstvu* od 16. marta 1984. godine,²³ u § 3. st. 4. pred-

19 Na ove negativne aspekte forme upozoravali su i pisci Motiva za nacrt nemačkog građanskog zakonika: „Iako nametanje smotrenog rasuđivanja i sa time povezana zaštita od prenatrženosti leži u interesu brojnih privredno slabih i poslovima nevičnih ljudi, formalizam ipak za te osobe predstavlja mač sa dve oštrice. Obračanje pažnje na formu zahteva kako njeno tačno poznavanje, tako i izvesnu veštinu za njenu upotrebu. Poslednje, ako ne i oba, mnogima često nedostaje. Potpisuje se u dobroj veri, te na taj način forma postaje zamka u koju se nevična strana na svoju štetu upliće, dok nesavestan protivnik u formi vidi i nalazi dobrodošlo sredstvo za iskorišćavanje i prevaru.” Vidi: *Motive zu dem Entwurfe eines Bürgerlichen Gesetzbuch für das deutsche Reich*, Band I: Allgemeiner Teil, Amtliche Ausgabe, Berlin/Leipzig 1888, str. 179. Digitalizovana verzija knjige dostupna na: <https://archive.org/stream/motivezudementw01germgoog#page/n183/mode/2up> (uvid izvršen 25. jula 2014).

20 Gotovo istovetno pravilo nalazimo u notarskim propisima koji važe na teritoriji Bosne i Hercegovine. Vidi: čl. 90. st. 4. Zakona o notarima Republike Srpske; čl. 95. st. 4. Zakona o notarima Federacije Bosne i Hercegovine; čl. 69. st. 4. Zakona o notarima Brčko Distrikta.

21 Vidi: P. Limmer, in: H. Eylmann, H.-D. Vaasen (Hrsg.), *Bundesnotarordnung. Beurkundungsgesetz – Kommentar*, München 2011, str. 1243.

22 Vidi: K. Wagner, G. Knechtel, *Notariatsordnung*, Wien 2000, str. 351.

23 Uredba je objavljena u austrijskom Saveznom službenom listu (*Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*) od 5. aprila 1984. Vidi: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPDF/1984_140_0/1984_140_0.pdf (uvid izvršen 29. jula 2014).

viđa da se ovlašćeni overitelj mora upoznati sa sadržinom isprave u meri koja je neophodna za upisivanje u Registar o overama, kao i da on ne odgovara za sadržinu isprave niti za postojanje ovlašćenja izdavaoca isprave. Međutim u § 3. st. 5. Uredbe stoji da se overa potpisa mora odbiti ako je očigledno da isprava sadrži prividan posao, odnosno posao čiji je cilj izigravanje zakona ili protivpravno škođenje trećim licima. Austrijska sudska praksa je još na početku 20. veka zauzela stanovište po kojem se notaru zabranjuje da overava potpise kada postoji razlog za njegovo izuzeće.²⁴

2. Rešenje srpskog prava

Srpski zakonodavac se opredelo za sistem ograničene preventivne zaštite. Član 11. ZOPRP/14 predviđa da notar treba da se upozna sa sadržinom podnete isprave *samo u meri koja je neophodna za popunjavanje upisnika o overama i potvrdama, kao i da on nije odgovoran za sadržinu podnete isprave, niti je dužan da utvrđuje da li podnosilac ima pravo da potpiše podnetu ispravu*. Međutim, zakonodavac predviđa četiri situacije u kojima postoji dužnost notara da odbije overavanje potpisa.

1° *Postojanje razloga za izuzeće javnog beležnika.* – Notar ne može overavati svoj potpis na ispravi niti je dozvoljeno da overava potpise svog supružnika, određenih krvnih i tazbinskih srodnika itd. Inostrana sudska praksa stoji na stanovištu da notar treba da odbije i overavanje potpisa kada je potpisnik društvo u čijem se rukovodstvu on nalazi.²⁵ Prilikom ocene da li postoji razlog za izuzeće, nije relevantan samo podnosilac isprave, već i lice koje se u ispravi pominje.²⁶ Na primer, javni beležnik je dužan da odbije overu potpisa na punomoćju ne samo onda kada postoji razlog za izuzeće u odnosu na vlastodavca (potpisnika isprave), već i onda kada razlog za izuzeće postoji i u odnosu na punomoćnika.

2° *Kada podneta isprava sadrži pravni posao koji je zabranjen.* – Ova odredba odnosi se na apsolutno ništave pravne poslove, kao što su: ugovor o nasleđivanju, ugovor o odricanju od nasleđstva koje nije otvoreno, ugovor o sadržini testamenta i sl.²⁷ U takvim situacijama obraćanje notaru radi overe potpisa može biti dvostruko motivisano. Jedan razlog bi mogla biti želja podnosioca isprave da izigra zakon ili da nekoga prevari, čemu notar svakako ne sme da doprinese. Drugi razlog mogao bi da leži u neupućenosti podnosioca isprave. Iako notar ne odgovara za sadržinu podnete isprave, načelo savesnosti i poštenja mu nalaže da odbije overavanje potpisa na ispravi koja sadrži zabranjen pravni posao i da podnosioca isprave zaštiti od bespotrebnih

24 Vidi sudske odluke citirane kod: K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 353.

25 Vidi odluku E2. navedenu kod: K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 353. U tom smislu: K. Winkler, *Beurkundungsgesetz – Kommentar*, München 2013, str. 651.

26 U tom smislu vidi: K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 352.

27 Vidi čl. 179–181. Zakona o nasleđivanju.

troškova. Takođe, javni beležnik ne sme da overi potpis lica za koje je očigledno da ne poseduje poslovnu sposobnost potrebnu za preduzimanje pravnog posla o kojem se sastavlja isprava.²⁸

3° *Kada podneta isprava sadrži pravni posao za koji je kao obavezna propisana forma javnobeležničkog zapisa ili javnobeležničkog potvrđivanja isprave.* – Reč je o situacijama kada ugovornici sačine bračni ugovor ili neki drugi ugovor za koji je propisana forma notarskog zapisa kao obavezna i dođu kod notara da im overi potpise na takvom ugovoru. Ako bi neki od tih ugovora bio zaključen u formi notarske overe potpisa, pogodila bi ga sankcija apsolutne ništavosti.²⁹ Imajući u vidu tu okolnost, taj razlog za odbijanje službene radnje predstavlja konkretizaciju prethodnog. Notar je dužan da odbije overavanje potpisa i onda kada za neki pravni posao nije predviđen javnobeležnički zapis kao obavezna forma, ukoliko isprava sadrži pravni posao za čiju punovažnost nije dovoljna legalizacija (na primer, ako stranka otkuca na mašini testament i donese ga radi overe potpisa, notar je dužan da odbije preduzimanje tražene službene radnje).³⁰

4° *Kada se overavanjem potpisa potpomaže ostvarivanje nedozvoljenih i nepoštenih ciljeva.* – Reč je o slučajevima u kojima se isprava podnosi na overavanje potpisa radi: pranja novca,³¹ izigravanja propisa o sticanju državljanstva,³² oštećenja poverilaca i sl. Da bi odbio overavanje potpisa, notar mora steći ubeđenje o nepoštenim motivima podnosioca isprave³³ (na primer, prilikom sklapanja ugovora o prodaji pokretne stvari ugovornici se u prisustvu javnog beležnika dogovore da sačine drugu ispravu sa manjim iznosom cene da kupac ne bi plaćao veliki porez). Postojanje sumnje u to da ponosilac isprave overava potpis radi ostvarivanja nedozvoljenih i nepoštenih ciljeva nije dovoljno za uskraćivanje preduzimanja službene radnje.³⁴ Tako, saznanje notara da je podnosilac isprave prezadužen i da sklapanjem

28 U tom smislu vidi: P. Limmer, in: H. Eylmann, H.-D. Vaasen (Hrsg.), *op. cit.*, str. 1243; K. Winkler, *op. cit.*, str. 653-654; K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 352.

29 Vidi čl. 82. st. 4. ZJB i čl. 70. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima.

30 Oko ovog pitanja u teoriji ne postoji jedinstveno stanovište. H. Grziwotz, J. Heinemann, *Beurkundungsgesetz – Kommentar*, Köln 2012, str. 387, smatraju da u ovom slučaju notar nije dužan da odbije overavanje potpisa. Za suprotno mišljenje vidi: K. Winkler, *op. cit.*, str. 651-652, koji s pravom smatra da bi overavanje potpisa u takvoj situaciji kod testatora stvorilo lažnu predstavu da je njegov testament formalno ispravan, te da opštoj notarskoj dužnosti savesnog i poštenog postupanja više odgovara da se uskrati takva overa.

31 K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 196.

32 H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 41.

33 U tom smislu vidi: C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *Beurkundungsgesetz und Dienstordnung für Notarinnen und Notare – Kommentar*, Berlin 2009, str. 99; H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 43. H. G. Ganter, „Zweifelsfragen im Notarhaftungsrecht“, *Deutsche Notar-Zeitschrift*, 6p. 11/1998, стр. 852.

34 Vidi: C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *op. cit.*, str. 99; H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 43.

ugovora o poklonu stvara „apstraktnu” mogućnost oštećenja poverilaca, ne predstavlja dovoljan osnov da se odbije overavanje potpisa.³⁵ Irelevantno je kako je notar saznao za motive podnosioca isprave. To znači da će notar biti dužan da odbije overavanje potpisa ako je u nekom privatnom krugu (na primer, iz razgovora sa prijateljima) saznao da se *in concreto* overavanjem potpisa potpomaže ostvarivanje nedopuštenih i nepoštenih ciljeva.³⁶

U sva ova četiri slučaja, notar je dužan da odbije overavanje potpisa samo onda kada je njihovo postojanje *očigledno*.³⁷ Da bi se razumelo pravo značenje termina „očigledno” u ovom kontekstu, neophodno je ispitati *ratio legis* čl. 11. Zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa.

Član 11. Zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa treba razumeti kao sredinu između dve krajnosti. S jedne strane, usled pravne prirode legalizacije,³⁸ a i notarske tarife, od notara se ne može zahtevati da prilikom overe potpisa postupa podjednako posvećeno i pažljivo kao prilikom sačinjavanja notarskog zapisa.³⁹ S druge strane, potpuno oslobađanje javnog beležnika od svake odgovornosti za sadržinu podnete isprave može imati za posledicu rezultat koji je u suprotnosti sa njegovom dužnošću da se ponaša u skladu sa načelom savesnosti i poštenja.⁴⁰ Iako notar prilikom legalizacije nije dužan da ispituje ispravu „sa onom pažnjom i onako detaljno kako to čini prilikom sačinjavanja javnobeležničkog zapisa...”, to ne znači da može da pusti svaku overu.⁴¹ Takođe, notar ne bi smeo da overava potpise ako od ranije poseduje saznanja (službena ili privatna) da se takvom radnjom postižu nedozvoljeni ili nepošteni ciljevi.

35 Vidi: C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *op. cit.*, str. 99. Vidi i odluku Vrhovnog zemaljskog suda u Kelnu: OLG Köln, 2 VA (Not) 5/87, od 8. марта 1988, *Deutsche Notar-Zeitschrift*, бр. 1/1989, стр. 54.

36 U tom smislu: H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 43.

37 O značenju pojma „očigledno” u inostranoj sudskoj praksi, vidi: LG München I, 1. mart 1972. – 13 T 112/72, *Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins, der Notarkasse und der Landesnotarkammer Bayern (MittBayNot)*, Heft 1/1972, 181.

38 Vidi: Ministarstvo pravde, *Obrazloženje nacrtu zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa*, Beograd 2014, izvor Arhiva Ministarstva pravde, broj 011-00-94/2014-05, str. 2: „Za razliku od sastavljanja javnobeležničkog zapisa, koji je po svojoj celokupnoj sadržini javna isprava, kod overavanja potpisa svojstvo javne isprave ima samo klauzula o overavanju, a ostatak dokumenta ima prirodu privatne isprave. Iz tog razloga, prilikom overavanja potpisa dužnost notara da pruži preventivnu pravnu zaštitu je ograničena.”

39 Uporedi: C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *op. cit.*, str. 491: „Overavanje potpisa, do duše, predstavlja notarsku delatnost, ali nije sačinjavanje javnobeležničkog zapisa.”

40 Vidi: Ministarstvo pravde, *Obrazloženje nacrtu zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa*, Beograd 2014, izvor Arhiva Ministarstva pravde, broj 011-00-94/2014-05, str. 3: „Prilikom određivanja domašaja koji ima član 11. ovog Zakona, mora se voditi računa o članu 9. st. 1. Zakona o javnom beležništvu, koji predviđa da je notar dužan da obavlja svoju delatnost u skladu sa načelom savesnosti i poštenja.”

41 Vidi: Ministarstvo pravde, *Obrazloženje nacrtu zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa*, Beograd 2014, izvor Arhiva Ministarstva pravde, broj 011-00-94/2014-05, str. 2-3.

Kompromis je nađen na sledeći način: „Notar treba da se upozna sa sa-
držinom isprave u onoj meri u kojoj je to potrebno radi popunjavanja upi-
snika o overama i potvrdama i da odbije overavanje potpisa ako pri takvom
površnom pregledu stekne saznanja da postoji razlog za njegovo izuzeće, da
podneta isprava sadrži pravni posao čije je zaključenje zabranjeno imperativ-
nim propisima, odnosno da isprava sadrži pravni posao za koji je kao oba-
vezna propisana posebna forma, kao i da se overavanjem potpisa potpomaže
ostvarivanje nedozvoljenih i nepoštenih ciljeva.”⁴²

Sledstveno izloženom, postojanje razloga za odbijanje legalizacije smatra
se očiglednim u dva slučaja: 1° ako notar od ranije poseduje saznanja o raz-
logu za odbijanje legalizacije i 2° ako notar može utvrditi postojanje razloga
za odbijanje overe potpisa na osnovu jednog površnog pregleda isprave koji je
neophodan radi popunjavanja upisnika o overama i potvrdama.⁴³

3. Poseban slučaj ograničene kontrole podnete isprave

Poseban slučaj ograničene preventivne zaštite predviđen je kod overe
potpisa lica koje se prilikom potpisivanja legitimise kao zastupnik. Reč o si-
tuacijama kada podnosilac isprave tvrdi da podnetu ispravu potpisuje u tuđe
ime, tako da se pravna dejstva potpisivanja računaju drugom licu (zastupa-
nom), kao da je ono lično potpisalo ispravu.

Zastupnik potpisuje podnetu ispravu tako što na njoj svojeručno ispisuje
svoje lično ime, a ne lično ime vlastodavca. U tekstu podnete isprave treba da
stoji napomena da zastupnik ispravu potpisuje u ime vlastodavca. Nije neop-
hodno da ta napomena stoji uz potpis.⁴⁴

Stricto sensu, kada overava potpis zastupnika, javni beležnik ne bi trebalo
da ispituje da li potpisnik ima ovlašćenje da podnetu ispravu potpisuje u tuđe
ime. Međutim, takva praksa bi mogla da stvori probleme trećim licima, koja
bi, pouzdajući se u javnobeležnički pečat na ispravi, mogla da budu dovede-
na u zabludu i da pomisle da je potpisnik ovlašćen da u tuđe ime preduzme
neku pravnu radnju. Na primer, Primus neovlašćeno u ime Sekundusa sačini
ponudu za prodaju Sekundusovog automobila, overi potpis na toj ponudi i
pošalje je Tercijusu. Kod Tercijusa, prosečnog čoveka koji nije dovoljno vičan
pravu, klauzula o overi potpisa može da stvori pogrešno ubeđenje da Primus
poseduje Sekundusovo punomoćje. Sporovi koji bi mogli da nastanu ako bi
Tercijus prihvatio takvu ponudu ozbiljno bi poljuljali poverenje građana u
pravosudni sistem države i javnobeležničku službu. Iz tog razloga zakonoda-
vac zahteva od javnog beležnika da pre overe potpisa proveri tačnost tvrdnje
podnosioca isprave da ima svojstvo zastupnika.

Provera se vrši u skladu sa odredbama Javnobeležničkog poslovnika.⁴⁵
Javni beležnik treba da izvrši uvid u odgovarajuće registre (matične knjige,

42 Vidi: Ministarstvo pravde, *Obrazloženje nacрта zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa*, Beograd 2014, izvor Arhiva Ministarstva pravde, broj 011-00-94/2014-05, str. 2.

43 Uporedi: P. Limmer, in: H. Eylmann, H.-D. Vaasen (Hrsg.), *op. cit.*, str. 1243.

44 Vidi: D. Huhn, H.-J. v. Schuckmann, *Beurkundungsgesetz und Dienstordnung für Notarinnen und Notare – Kommentar*, Berlin 2003, str. 453.

45 Vidi čl. 26–31. i čl. 36–40. Javnobeležničkog poslovnika.

katastar nepokretnosti, Registar privrednih subjekata, Registar udruženja i sl.) ili u podnete javne isprave koje su podobne da dokažu postojanje ovlašćenja za zastupanje (punomoćje, izvod iz matične knjige rođenih, akt o osnivanju pravnog lica i sl.). Svaku ispravu na osnovu koje je utvrdio da podnositelj isprave ima ovlašćenje za zastupanje, javni beležnik je dužan da kopira, a ako je postojanje ovlašćenja za zastupanje utvrdio uvidom u javni registar, javni beležnik sačinjava o tome overen izvod. Kopiju isprave na osnovu koje je utvrdio ovlašćenje za zastupanje, odnosno izvod iz javnog registra, javni beležnik povezuje sa kopijom isprave na kojoj je overio potpis i to sve čuva u svojoj arhivi.⁴⁶

Javni beležnik je dužan da odbije overu potpisa ako podnositelj isprave ne može da dokaže svoje ovlašćenje za zastupanje.

4. Overa potpisa na ispravi koja je sačinjena na stranom jeziku

U praksi se može dogoditi da javnom beležniku radi overe potpisa bude podneta isprava koju on ne može da pročita jer ne vlada jezikom, odnosno pismom na kojem je isprava sačinjena. Prilikom rešavanja ovog problema, neophodno je pravilno odmeriti dva suprotstavljena interesa. Prvi je interes preventivne zaštite, koji nalaže da u takvom slučaju javni beležnik odbije overu potpisa ili da angažuje sudskog prevodioca. Međutim, takav pristup bi protivurečio načelu slobodnog pristupa notaru jer bi doveo do toga da se odbijaju overe iako za to ne postoji opravdan razlog, ili bi pak stvarao učesnicima u prometu neprimereno visoke troškove za legalizaciju potpisa na ispravi.⁴⁷

Prema vladajućem shvatanju, dužnost notara da prilikom overe potpisa vrši ograničenu kontrolu podnete isprave uslovljena je njegovom mogućnošću da je pročita i razume njenu sadržinu. Uopredna notarska praksa, kojoj bi trebalo da se priklone i srpski javni beležnici, ne insistira na tome da notar prilikom legalizacije vrši ograničenu kontrolu podnete isprave, ako ne razume jezik na kojem je isprava sačinjena, odnosno ako nije u stanju da pročita pismo na kojem je isprava napisana.⁴⁸ Dovoljno je da javni beležnik pita podnosioca isprave o sadržini teksta isprave i svrsi koju želi da postigne overavanjem potpisa, kako bi mogao da popuni Upisnik o overama i potvrđama.⁴⁹ Prilikom legalizacije isprave sačinjene na stranom jeziku javni beležnik je dužan da u klauzuli o overi napomene da usled nepoznavanja jezika na kojem je isprava

46 Vidi čl. 65. Javnobeležničkog poslovnika.

47 O pravno-političkom aspektu problema vidi Mišljenje Nemačkog notarskog instituta (*Deutsches Notarinstitut – DNotI*), objavljeno u: *DNotI – Report*, 19/2008, str. 145 i dalje.

48 U tom smislu: K. Lerch, *Beurkundungsgesetz – Kommentar*, Köln 2011, str. 307; C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *op. cit.*, str. 491; H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 387; K. Winkler, *op. cit.*, str. 652; K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 352; H. M. Malzer, „Die öffentliche Beglaubigung – Wesen, Funktion, Bedeutung und Perspektive einer zivilrechtlichen Formschrift“, *Deutsche Notar-Zeitschrift*, 6p. 3/2000, crp. 175.

49 Takvo rešenje proističe iz analogne primene čl. 14. st. 2. Zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa. Na isti način rezonuju i: H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 387; K. Winkler, *op. cit.*, str. 653. Vidi i: Mišljenje Nemačkog notarskog instituta, *DNotI – Report*, 19/2008, str. 147. Za austrijsko pravo, vidi: K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 352.

sačinjena nije bio u mogućnosti da lično proveri njenu sadržinu.⁵⁰ Ova dužnost se obrazlaže potrebom da se učesnicima u prometu ukaže na to da prilikom legalizacije notar nije ni površno kontrolisao ispravu.⁵¹

Međutim, i ovde treba ukazati na to da nepoznavanje jezika i/ili pisma na kojem je sačinjena isprava ne znači da javni beležnik može da „pusti svaku overu potpisa”. Ako notar, uprkos tome što ne razume jezik na kojem je sačinjena isprava, utvrdi da postoji razlog za uskraćivanje legalizacije, on je dužan da odbije preduzimanje tražene službene radnje.⁵² Na primer, ako javni beležnik na osnovu izjave podnosioca isprave o sadržini podnete isprave stečne uverenje da postoji razlog za njegovo izuzeće, odnosno da isprava sadrži apsolutno ništav pravni posao, on mora da odbije overu potpisa.

5. Overa blanko potpisa

Praktični zahtevi ubrzavanja i olakšavanja pravnog saobraćaja sudaraju se sa javnobeležničkom funkcijom preventivne pravne zaštite i kada je reč dozvoljenosti overavanja blanko potpisa. Overa blanko potpisa postoji onda kada javni beležnik overava potpis na praznoj ispravi, ili na ispravi čiji su pojedini delovi namerno ostavljeni nepopunjeni (na primer, blanko punomoćje, u kojem su navedena ovlašćenja punomoćnika ali je ostavljeno da se podaci o punomoćniku naknadno dopišu).

U uporednom pravo ovo pitanje nije uređeno na jedinstven način. Razlikuju se tri sistema.

Prvi sistem je onaj u kojem zakonodavstvo dozvoljava i uređuje overu blanko potpisa. Predstavnik takvog sistema je nemačko pravo. Nemački Zakon o potvrđivanju isprava (*BeurkG*) u § 40. st. 5. predviđa sledeće: *Potpis bez pripadajućeg teksta notar overava samo ako se dokaže da treba izvršiti overu pre utvrđivanja sadržine isprave. U klauzuli o overi potpisa navodi se da prilikom vršenja overe nije postojao tekst na koji se taj potpis odnosi.*

Drugi sistem čine države čija zakonodavstva ne uređuju overu blanko potpisa, ali se u praksi primene prava učesnicima u pravnom prometu dozvoljava da kod notara overavaju potpise na praznoj hartiji ili na hartiji čiji su pojedini delovi namerno ostali nepopunjeni. Takav je slučaj u austrijskom pravu, gde pravna nauka i praksa stoje na stanovištu da je dozvoljeno overavanje blanko potpisa. Notar je dužan da u odgovarajući registar, kao i u legalizacionu klauzulu unese napomenu da je overio blanko potpis. Notar odbija da overi blanko potpis ako posumnja da se tekst isprave prikriva u zloj nameri.⁵³

50 U tom smislu: H. Arndt, K. Lerch, G. Sandkühler, *Bundesnotarordnung – Kommentar*, Köln 2012, str. 416; C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *op. cit.*, str. 492.

51 Vidi: H. Arndt, K. Lerch, G. Sandkühler, *op. cit.*, str. 416; Mišljenje Nemačkog notarskog instituta, *DNotI – Report*, 19/2008, str. 147.

52 U tom smislu: C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *op. cit.*, str. 492; H. Arndt, K. Lerch, G. Sandkühler, *op. cit.*, str. 416; K. Winkler, *op. cit.*, str. 653; Mišljenje Nemačkog notarskog instituta, *DNotI – Report*, 19/2008, str. 148.

53 Vidi: K. Wagner, G. Knechtel, *op. cit.*, str. 341.

Treći sistem čine države u kojima je overa blanko potpisa zabranjena. U pravnim sistemima koji važe u Bosni i Hercegovini zakonodavstva ne sadrže nikakve odredbe o overi blanko potpisa, ali su uticajni autori nametnuli stav da tako nešto nije dozvoljeno.⁵⁴

Srpsko pravo načelno zabranjuje overu blanko potpisa (čl. 14. ZO-PRP/14). Pod određenim uslovima dozvoljeno je da notar overi potpise na ispravi čiji pojedini delove namerno nisu popunjeni. Da bi tako nešto javni beležnik mogao da uradi, neophodno je da se ispune dva islova.

1° *Podnosilac isprave treba da pruži okvirne podatke o tome kako bi prazni delovi isprave trebalo da budu popunjeni.* – Propisivanjem ovog uslova zakonodavac je težio da prevaziđe najveći problem koji se javlja kod overe blanko potpisa, a to je da javni beležnik nema ograničenu kontrolu. U kojoj meri podnosilac isprave treba da individualizuje prazne delove podnete isprave, procenjuje se s obzirom na konkretne okolnosti. *Grosso modo* gledano, neophodan je onaj stepen individualizacije koji će onemogućiti zloupotrebe ili popunjavanje isprave na način koji vodi njenoj ništavosti. Na primer, ako se overava potpis na punomoćju koje se daje advokatu za prodaju određene pokretne stvari, pri čemu su podaci o punomoćniku (advokatu) ostali nepopunjeni (blanko punomoćje), ne postoji potreba da podnosilac bliže individualizuje punomoćnika jer je za punovažnost punomoćja potpuno irelevantno koji će advokat figurirati kao punomoćnik. Ali ako stranka podnese na overu blanko punomoćje za ustupanje udela u društvu sa ograničenom odgovornošću, javni beležnik je dužan da odbije preduzimanje službene radnje.⁵⁵ Takvo stanovište pravda se potrebom da se spreče špekulativne radnje sa udelima u društvu sa ograničenom odgovornošću, kao i da se protivzakonito ne širi prometna sposobnost udela u društvu sa ograničenom odgovornošću.⁵⁶

54 U tom smislu vidi: E. Bikić, S. Suljević, u: E. Bikić *et al.*, *op. cit.* str. 154, koji pokušavaju da nađu opravdanje za zabranu overe blanko potpisa na terenu pravne dogmatike: „Predmet ovjere može biti potpis na nekoj privatnoj (nejavnoj) ispravi (pismeno). Iz ovakvog zakonskog određenja proizlazi da se ne može ovjeriti potpis na nekom papiru koji ne sadrži određeni tekst, tj. ne može se ovjeriti potpis na nečemu što nije pismeno odnosno isprava.” Takvo stanovište polazi od pojma isprave, koji se može odrediti kao „telesni predmet na kome je pismeno izražen određeni misaoni sadržaj”. Ako na hartiji nije ništa napisano, onda nema ni isprave, pa samim tim nema ni šta da se overava. Tačno je da prazan list papira ne predstavlja ispravu u smislu građanskog materijalnog i procesnog prava. Međutim, razvijajući svoju ideju Bikić i Suljević prenebregavaju jedan važan detalj – onog momenta kada stranka na prazan papir stavi svoj potpis, taj papir postaje privatna isprava jer je na njemu ispisan određeni misaoni sadržaj. Iz svega izloženog, može se zaključiti da se zabrana overe blanko potpisa može osporavati sa pravno-političkog, ali ne i sa pravno-dogmatskog stanovišta. Osim toga, stanovište Bikića i Suljevića nije u stanju da objasni zašto se zabranjuje overa potpisa na delimično ispunjenoj ispravi.

55 U tom smislu vidi: H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 388; K. Winkler, *op. cit.*, str. 662.

56 Uporedi: D. Leenen, *BGB Allgemeiner Teil: Rechtsgeschäftslehre*, Berlin/New York 2011, str. 254. Vidi odluku nemačkog Saveznog vrhovnog suda: BGH, II ZR 23/53, od 24. marta 1953, *Neue Juristische Wochenschrift*, 6p. 31/1954, crp. 1157.

2° *Podnosilac isprave mora da dokaže da postoje važni razlozi koji opravdavaju overu potpisa na nepotpuno ispisanoj ispravi.* – Kada se overava potpis na nepopunjenoj ispravi, mogućnosti prevare, falsifikovanja i drugih zloupotreba su veće nego što je slučaj sa klasičnom overom potpisa.⁵⁷ Takve opasnosti koje sobom nosi overa blanko potpisa nalažu da se takva javnobeležnička radnja dozvoli samo onda kada za to postoje naročito opravdani razlozi. Kao primer opravdanog razloga u uporednom pravu navodi se situacija kada isprava namenjena za upotrebu u inostranstvu mora da bude bez odlaganja poslata, pri čemu potpisnik ne može sasvim da je popuni jer nije upućen u formalnosti i procedure koje važe u stranoj državi.⁵⁸ Ukoliko kod notara postoji sumnja da su pojedini delovi podnete isprave ostali nepopunjeni da bi se sprečila kontrola njene sadržine, on je dužan da odbije legalizaciju.⁵⁹

Klauzula o overi blanko potpisa, osim stalnih, mora da sadrži još neke dodatne elemente. To su: 1° napomena o delovima isprave koji nisu bili popunjeni u momentu overavanja potpisa, 2° navođenje okvirnih podataka koje je pružio podnosilac isprave o tome kako bi ti delovi trebalo da budu popunjeni i 3° razlozi zbog kojih je overen potpis na nepotpunoj ispravi.

ZAKLJUČAK

Donošenje Zakona o overavanju potpisa, rukopisa i prepisa iz 2014. godine višestruko je korisno za građane Srbije. Prenošenjem nadležnosti za overe sa sudova i opštinskih uprava na javne beležnike, građanima je olakšan pristup nadležnom overitelju. To je posebno izraženo u opštinama sa većim brojem stanovnika i većim obimom pravnog prometa, gde broj javnobeležničkih kancelarija daleko premašuje broj sudova i opštinskih uprava.

Novim zakonom su predviđena neka rešenja koja preventivnu zaštitu podižu na viši nivo. Za razliku od prethodnog zakona, gde nadležni overitelj nije bio ovlašćen da kontroliše sadržinu isprave, novi zakon obavezuje javnog beležnika da izvrši tzv. ograničenu kontrolu podnete isprave i da odbije službenu radnju ako je očigledno da postoji razlog za izuzeće javnog beležnika, da podneta isprava sadrži pravni posao koji je zabranjen, da podneta isprava sadrži pravni posao za koji je kao obavezna propisana forma javnobeležničkog zapisa ili javnobeležničke solemnizacije ili da se overavanjem potpisa pomaže ostvarivanje nedozvoljenih ciljeva.

57 Uporedi: P. Limmer, in: H. Eylmann, H.-D. Vaasen (Hrsg.), *op. cit.*, str. 1241.

58 Vidi: H. Grziwotz, J. Heinemann, *op. cit.*, str. 388; K. Winkler, *op. cit.*, str. 660.

59 Vidi: C. Armbrüster, N. Preuß, T. Renner, *op. cit.*, str. 488.

Prof. dr Dejan B. Đurđević

CURRENT REGULATORY REFORM ON NOTARY AUTHENTICATION⁶⁰ AND EUROPEAN STANDARDS IN THE FIELD OF PREVENTIVE JUSTICE

Summary

Since 1st September 2014 the task of legalization of signatures, manuscripts and transcripts has been transferred from the jurisdiction of ordinary courts and municipal authorities to the notaries. Notary legalization is governed by the new Law on legalization of signatures, manuscripts and transcripts being in force from September 1, 2014. This paper deals with substantial novelties implemented by the Serbian law and their compliance with the standards imposed by modern European legal orders. Having analyzed new solutions as provided in Serbian law, the author concludes that the new Law offers multiple benefits for the citizens of Serbia. Firstly, it facilitates the access to notaries. On the other hand, it imposes a duty to notary to carry out the preventive control of the submitted documents, which has as a consequence the substantial improvement of preventive justice in the Republic of Serbia.

Keywords: *Notaries. Notarial deed. – Legalization of signature. – Authentication.*

* Dejan Đurđević, Ph.D., Associate professor, Faculty of Law University of Belgrade. This article is the result of research within the project *Perspectives of Implementation of European Legal Standards in the Serbian Legal System* (179059), supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development.